

A PARTNERKAPCSOLATOK LEHETŐSÉGEI A HATÁRRÉGIÓKBAN (SZLOVÉNIA–MAGYARORSZÁG, A MURAVIDÉK ÉS VAS- ÉS ZALA MEGYÉK KÖNYVTÁRAI KÖZT)

POSSIBILITIES FOR PARTNERSHIP IN THE CROSS-BORDER REGIONS OF SLOVENIA AND HUNGARY BETWEEN THE LIBRARIES OF THE MURAVIDÉK REGION AND THE VAS AND ZALA COUNTY

DR. ZÁGOREC-CSUKA JUDIT

az 1. számú Lendvai Kétnyelvű Általános Iskola könyvtárának a vezetője
a Maribori Egyetem Fordítói Tanszékének magyar lektora

The study presents the possibilities for partnerships in the cross-border regions of Slovenia and Hungary between the libraries of the Muravidék region and the Vas and Zala county, as well as the situation of the Hungarian community and its libraries in the Muravidék region since 1991, after the regime change. The study deals with the development of information society and the analysis of the relationship between Hungary and the Muravidék region (Slovenia) in the time of globalisation within the European Union. It also brings up the question of what is the universal responsibility of national libraries in Slovenia, what should be considered as a value in the first place and what sorts of online paths should be developed on the area of information transfer. The study offers a concept for establishing a Hungarian database in the Lendava Library, which would, through processing and digitalising valuable works, contribute to new scientific findings. The Hungarian database would be placed in the Hungarica section of the library and would represent small windows in the digital world on the field of Hungarian book culture in the Muravidék region.

1. Bevezető

Az immár néhány ezer főnyire zsugorodott szlovéniai magyar közösség nagyon kevés stratégiai gondolkodású szakemberrel rendelkezik. Kiemelkedő fontosságúnak tartom a szlovéniai magyar nemzetiségi könyvtárak stratégiájának és menedzsmentjének a kidolgozását és megírását, hiszen mindmáig nagyon laza a koordináció a magyarul lakta Muravidék magyar nyelvű dokumentumokat is gyűjtő települési, regionális és iskolai könyvtárai között. A kétnyelvűség és általában a kétnyelvű kultúra azokban a közösségekben sikeres, ahol a nemzetiség nyelve és kultúrája is *többségtérként* számít, hiszen a nemzetiség nyelve a szomszédos ország nyelve is egyben.¹ A nemzeti kisebbség nyelve fontos tényező a határon átvelő kereskedelem és gazdasági tevékenységek lebonyolításában is. Mindez hozzásegít az egyén és a közösség társadalmi-közgazdasági helyzetének a javításához. Mi a helyzet ezzel kapcsolatosan a Muravidéken 2011-ben? Nincsenek határok. Az Európai Unió térségében mennyire sikeres a nemzetiségileg vegyesen lakott régió, határmenti sáv Hodostól Pincéig? Mennyire sikeresek az ezen a területen működő kétnyelvű települési, iskolai, városi és regionális könyvtárak? Milyen *lehetőségeket* látnak az Európai Unió keretein belül?

Európa mindig is az etnikai sokszínűségen alapult. Az Európai Unió is nemzeti államokból tevődik össze. A modern embernek tisztában kell lenni azzal, hogy ha sikeres

egyen szeretne lenni, megfelelő történelmi és földrajzi tudással kell, hogy rendelkezzen, amely által meg erősíti az identitását és a történelmi emlékezetét. A többnyelvűség és a két nyelvűség is a különböző nemzetek és nemzetiségek demokratikus együttélését szorgalmazza. A nyelv a kultúrák közti kommunikáció eszköze. A könyvek és a dokumentumok pedig a nyelvileg leírt formában közvetítik az információt.

A könyveket pedig a könyvtárak szervezett formában gyűjtik és dolgozzák fel. bben a folyamatban a szlovéniai magyar nemzetiségi könyvtárak sem kivételek. A modern tudományokban egyre jobban elterjedt a kutatások holisztikus paradigmája, amely a jelenségek interdiszciplináris kutatását követeli meg. A szlovéniai magyar nemzetiségi könyvtárak helyzetét egy új világhelyzet strukturális és funkcionális összefüggésének függvényében szükséges elemezni. A globalizáció és az Európai Unió integráció kihívásai közepette fel kell állítani egy egységes modellt és ennek a megvalósítást konszenzussal szükséges elindítani.

2. Helyzetkép

1989-ben Magyarországon és 1991-ben Szlovéniában új korszak vette kezdetét a magyar és nemzetiségi könyvtárügy területén. A magyar közösségek maguk mögött hagyták a szocializmus korszakának a kisebbségeket sújtó regionális történeteit. A fellélegzés után nagy irányú önszervezés indult be a könyvtárügy területén a Kárpát-medencében, de ha ennek a folyamatnak a kultúrtörténelmi vetületeit vesszük figyelembe, a szlovéniai nemzetiségi könyvtárak területén szinte semmilyen változás nem történt, ami a szervezettségüket, káderpolitikájukat illeti a megelőző évtizedekhez képest, kivéve azt, hogy beindult a két nyelvű és a nemzetiségi könyvtárak egyetemes informatizálása. A számítógépesítés beindult, de a gyűjteményszervezésük megmaradt a régi sémákban, vagyis a magyar dokumentumok összemosódnak a szlovén gyűjteménnyel úgy, mint régen. A magyar dokumentumokat, vagyis több mint 130 000 egységet nem dolgozzák fel külön magyar adatbázisokban, sem más integrált magyar online gyűjteményekbe. Tehát, maradt a nemzetiségi anyag gyűjteményszervezésében a régi két nyelvű módszer. Sajnos, még mindig „tabu téma” más módszerekről, esetleges magyar gyűjteményszervezésről és a magyar dokumentumok egységes kezeléséről beszéni, úgy az oktatási intézmények könyvtáraiban, mint a közművelődési könyvtárakban. A rendszerváltás után eltelt közel húsz év Kárpát-medencei magyar könyvtárainak tipológiáját áttekintve elmondhatjuk, hogy a Muravidéken, ahol a magyar nemzetiség él nem jöttek létre új könyvtártípusok, sem szakkönyvtárak a tudományos irodalom gyűjtésére, sem muzeális könyvtárak, sem civil szervezetek könyvtárai, sem hungarológiai, illetve magyar intézeti könyvtárak, habár a Muravidéken is vannak magyar önkormányzatok, irodalmi és tudományos társaságok és Mariborban is működik a Maribori Egyetemen a Magyar Nyelv és Irodalom Tanszéke, amelynek van egy 5000 kötetes magyar könyvvállománya, mint gyűjtemény, amely feldolgozatlan és nincs bekapcsolva az egyetemes magyar digitális könyvtári rendszerekbe. A nemzetiségi könyvtáralapítás terén lemaradtunk a többi, még szegényebb régiókban élő magyar nemzetiség könyvtárügye mögött. Maradt a régi struktúra, amelybe a könyvtárosok rakják bele a magyar dokumentumokat. Van egy alapgyűjteményük, amelynek nincsen igazán magyar arculata, el vannak rejtve a két nyelvű könyvtárügy kellékei közt. Alapproblémaként húzódik immár negyven éve. A két nyelvű könyvtári rendszeren belül az is probléma, hogy a magyar könyvtári ellátás központja nem a kisebbségi kulturális központként funkcionáló Lendva, hanem Murszombat/Murska Sobota. Állandó vita van a dokumentumbeszerzés volumenének mértékéről, kevés a hely a régi könyvtárpépületben Lendván a raktározásra stb.

Mindezek mellett akkor is mintáértékű a szlovén integrált könyvtári rendszer a COBISS, ahonnan a könyvtárosoknak csak a bibliográfiai leírást kell átvenniük s kiegészíteni a helyi állományadatokkal a szlovén dokumentumok feldolgozását illetően, míg a magyar dokumentumok esetében sokszoros munka a feldolgozás, hasonló segítség reménye nélkül, mert nem kapcsolódnak magyar integrált könyvtári rendszerekhez, elvétve némi dokumentumuk bekerül a Magyar Elektronikus Könyvtárba, de ez sem rendszeres tervezés eredményeként. Az úgynevezett „*palackba zárt szellem kiszabadulásának hallatlan energiája*”, vagyis a rendszerváltás nem hozott új megoldásokat. Ez az élő gyakorlat. És nézzük meg ezt is. A muravidéki magyarság java része éppen a kistelepüléseken él a szlovén–magyar határsávban közel 30 vegyesen lakott kistelepülésen. A települési kétnyelvű könyvtárakban sem történik semmi különös, sőt a média sem tudósít arról, hogy aktív kulturális életet szerveznének bennük. Jobban kellene őket menedzselni, vagy valami új formát kitalálni a működésükhöz, mert könyvállományuk azért van. Mi a pozitívum a nemzetiségi könyvtárügyben? Erre is lenne válaszem, Kálóczy Katalin *A határon túli magyar könyvtárügy magyarországi perspektívából* című tanulmányában már 2004-ben kiemelte: „*Szlovéniában a kisebbségi könyvtári ellátásnak törvényi háttere van. Murszombatban és Lendván sem egzisztenciális bizonytalansággal, sem szakmai fogyatékkal nem küszködnek az intézmények.*” Viszont, úgy Lendván, mint Murszombatban egy-egy hungarológus könyvtáros dolgozik ezen a területen, és ez a létszám a múlt század 70-es éveitől változatlan. Sem a nemzetiség, sem a könyvtári szakma nem tudott több magyar könyvtárost kiharcolni a szakmának, akik építhetnék a magyar könyvtárügyet, digitális kapcsolatrendszert és a partneri viszonyokat, illetve alapprofiljukat tekintve a magyar dokumentumokkal foglalkoznának. Ha megnézzük az oktatás és a sajtó káderpolitikáját, hozzájuk képest a nemzetiségi könyvtárosok száma szegénytelenül kevés és mostohamódon van kezelve. De, mivel nincsen új program, új stratégia a nemzetiségi könyvtárügy terén a káderpolitika is marad a régi. Pedig a kisebbségi létben kulcsfontosságú, elhivatott, képzett személyiségekre lenne szükség! Erejük záloga lenne a *rendszerű* működés, a *szervezettség*, hogy az esetlegesség helyét vegye át a *kiszámíthatóság*, a mozgalmi jelleget pedig a *ro esszionalizmus*. Egyéni tapasztalatomat beleszőve a helyzetképbe, tizenegy éve vagyok könyvtáros az 1. Számú Lendvai Kétnyelvű Általános Iskola könyvtárában. Számos téma felmerült bennem a könyvtárüggyel kapcsolatosan, amelyről még mindig nem lehet beszélni, pl. a nemzetiségi *könyvtárügy terminológiája* is kétes, vagyis Szlovéniában van-e nemzetiségi könyvtárügy, vagy csak kétnyelvű könyvtárügy létezik? A szakirodalom még mindig a kétnyelvű mellett dönt és nem írnak arról, hogy magyar nemzetiségű könyvtárügyünknek lennének nemzetiségi könyvtárosai, hungarológusai, persze kivéve a magyarországi terminológiát stb., mintha a nemzetiségi könyvtárügyet Szlovéniában félhivatalosan kezelnék a szakterminológiában. Igazán nem történtek felmérések sem módszertanilag, sem olvasáshoz, szociológiailag, hogy mit olvas a magyar nemzetiség Szlovéniában. A kétnyelvű könyvtárügy ugyanazon a vágányon halad tovább, mint a kétnyelvű oktatás, sőt kevésbé is foglalkoznak vele, míg a kétnyelvű oktatást akár meg is ünneplik, a kétnyelvű könyvtárügynek még ünnepei sincsenek. A választ a felmerülő problémákra pedig nem a szigorú tudományos logika mentén kell megadnunk, hanem az élő gyakorlat alapján. Bár ez a kép lehet tarka, de mégis hiteles lenne a magyar nemzetiségi könyvtár definíciója: „*A magyar nemzetiségi könyvtár az, amely magyar olvasókat szándékozik ellátni a lehetőségekhez mérten magyar dokumentumokkal*” (Kálóczy Katalin).” S ezt ne elrejtve, másodrangban, esetleg perifériára szorúlva tegye, hanem felemelt fővel, mert a magyar könyvtárügynek a Muravidéken, Szlovéniában a 12. századtól kezdve a Bánffy dinasztia főúri lendvai várában létrehozott könyvgyűjteménytől kezdve napjainkig kimagasló könyvtártörténete és

kulturális öröksége van. Horizontálisan és vertikálisan is beilleszthető az egyetemes magyar, de a szlovén kultúrába. Viszont mindezt ne tegyük felemáson, profil nélkül, hanem értékteremtően és értékközpontúan!

A nemzetiségek ellátása nem elkülönülten kezelendő, hanem *integráció* (magyar–szlovén, szlovén–magyar) keretében kell megoldani, viszont a teljes *esélyegyenlőség* megteremtése csak vágyálom. A nemzetiségek könyvtári ellátásának a célja, hogy a kistelepülések nemzetiségi könyvtári ellátásnak is a könyvtári stratégiában elfoglalt helyet kell találni, vagyis stratégiát kell írni erre a profilra. A nemzetiségi könyvtárakban is minél gyorsabban elérhetőek legyenek a nemzetiségi dokumentumok, ezért tovább kell fejleszteni a *tartalomszolgáltatást* és a *webes megjelenést*. Mivel a Szlovén Kulturális Minisztériumtól csak kevés támogatás érkezik erre a célra, igen fontos volna a különböző magyarországi pályázatok megpályázása is, pl. Bethlen Gábor Alap pályázatai.

3. Partnerkapcsolatok lehetőségei a határ régióban – a Muravidék és Vas- és Zala megyék könyvtárai közt

A határmenti együttműködések a Lenti Városi Könyvtár, a zalaegerszegi Deák Ferenc Megyei Könyvtár, a nagykanizsai Halis István Városi Könyvtár, a szentgotthárdi Városi Könyvtár és a szombathelyi Berzsényi Dániel Megyei Könyvtár, valamint a muravidéki nemzetiségi könyvtárak közt, főleg a lendvai Városi Könyvtár és a muraszombati Területi és Tanulmányi Könyvtár közt alakultak ki és ezek az együttműködések már negyvenéves múltra tekinthetnek vissza. Az együttműködést erősítő programokban a kétnyelvű iskolai könyvtárak is részt vesznek. Ami regionális szinten évtizedekig alakult ki, az *működőké-es* hiszen vannak *hagyományai*, kijárt útjai. Az együttműködésnek főleg a digitális (online) útjait kellene továbbfejleszteni és szakmailag jobban összekötni. A szombathelyi Berzsényi Dániel Megyei Könyvtárban működik a *Vasi Digitális Könyvtár*, amely 2003-tól gyűjti a megye digitális dokumentumait a *Megyetörténeti adatbázisban*. A Vasi Digitális Könyvtárnak négytagú szerkesztősége van és a projekt vezetője *dr. Pallosiné Toldi Márta*, könyvtárigazgató. A muraszombati Területi és Tanulmányi Könyvtár a magyar jellegű főleg helytörténeti digitális dokumentumait közvetíthetné a szombathelyi megyei könyvtár digitális könyvtárának az adatbázisaiba, mivel a muravidéki szubrégió hagyományai a történeti Magyarország Vas megyei részéhez tartozott 1919-ig, s az emberekben még él ennek az identitásnak a regionális és a nemzeti tudat is. A zalaegerszegi Deák Ferenc Megyei Könyvtár adatbázisait a könyvtár honlapján lehet elérni. Közülük fontosabbak a honismereti adatbázisok: *Nevezetes Zalaiak*, *Híres zalai írók bibliográfiái* – *Nádas Péter*, *Deák Ferenc*, *Keresztury Dezső bibliográfiája*, *Zalaegerszeg bibliográfiája*, *Zalai Hírlap adatbázis*, *Zala megye folyóirat adatbázis*. Ezeknek az adatbázisoknak a gyűjteményét gyarapíthatnák a Lendvai Könyvtár digitális dokumentumai, hiszen Lendva-vidék a történeti Magyarország Zala megyei részéhez tartozott Trianonig. Lendva Község magyar nemzetiségű lakosaiban is él még ennek az identitásnak a regionális és nemzeti tudata. A muravidéki kétnyelvű (szlovén–magyar) könyvtárak, valamint azok a könyvtárak, amelyek nemzetiségi programot viteleznek ki regionálisan és kulturálisan is együttműködhetnének a Vas- és Zala megyék könyvtáraival azzal a feltétellel, hogy fontos kiépíteni azokat a digitális utakat, amelyek egymás adatbázisainak az elérését és gyűjteményszervezését szorgalmaznák. Az internet által kialakult online, digitális, virtuális világ teljes mértékű kihasználása és közös építése is egy *új lehetőség* volna a határ régiók (Szlovénia, Magyarország) kulturális és információs együttműködés fejlesztésének. Ennek alapfeltétele

elsősorban a digitalizálási folyamat összehangolása Vas- és Zala megyék, valamint a Muravidék nemzetiségi könyvtárai közt az Európai Unió térségében. Ezt az Európai Unió anyagi segítségével lehetne továbbfejleszteni.

4. Az információs társadalom kiépítése a magyar-magyar kapcsolatrendszerben a globalizmus időszakában az Európai Unióban

Az információs társadalom kiépítése a posztoszocialista demokráciákat, Magyarországot és Szlovéniát is érintette. A muravidéki magyarság nemzetiségi intézményei még mindig építik az információs társadalom elemeit, amelyek a maguk kompetitív és pluralista módján teremtik meg az elemek egységét. Az információs hálózatoknak, az információk áramlásának (a maga összes szerves és funkcionális összetevőivel együtt) a globalizáció korszakában egyetlen nagy átfogó feladata van. Az információs rendszereknek meg kell jeleníteniük a mindennapi tudat számára a valóságos viszonyokat, azaz a globalizáció viszonyait.² *Milyen feladatokat tudnak közösen megvalósítani a határon túli nemzetiségi könyvtárak és a magyarországi könyvtárak a jelenkori világmodell (globalizmus, információs társadalom) légkörében – ez csak kifejezetten rajtuk múlik.* Célszerű és elengedhetetlen körvonalazni azt a modellt, amelynek a jelenből a jövőbe való átmenete határozza meg számukra azt a jövőt, amit *beláthatunk*. A marxizmus letűnésével valóban bekövetkezett egy elmélet utáni állapot, amely az információs társadalom teljes kiépülésével lehetne pótolni a megismerés legtágabb keretében. *Természetesen, az volna az első kérdés a nemzetiségi könyvtárak területén, hogy mi az univerzális felelősségünk?* Mit kellene a magyar-magyar viszonyokban elsősorban értékelni, vagy kiépíteni? A magyarok alapértékeinek magától értetődő szempontjait – az *információáramlás útjait*: az adatbázisok kiépítését és kompatibilitását, digitalizálást, kiadványcserék és levelezőlisták létrehozását, a magyar- és a határon túli könyvtáros társadalom erőteljesebb mobilitását és együttműködését.

A második nagy kérdés: a globalizált világ politikai szerkezete, azaz kik és mik lesznek a globális folyamatok politikai hordozói? Nyitott kérdés, hogy mennyire lesz a politikai szféra homogén? Az alternatív neoliberális politikai berendezkedésű világban vannak ugyanis előnyös és szerencsés (nemzet) államok, véleményem szerint Magyarország és Szlovéniai is ide sorolhatók. A lehetőségek szélsőséges határok közt mozognak, jóllehet az odavezető út maga nem lesz szélsőséges. Bármelyik vezethet végső megoldáshoz, de az adott esetben a legjobb megoldásokat kell keresni. Kik lesznek azok az auktorok, akik megadják a válaszokat a kor globális kihívásaira? Mennyire tudnak együtt dolgozni és gondolkozni a nemzetiségi könyvtárosok, nemzetiségi politikusok a magyarországi könyvtárosokkal és politikusokkal együtt? A világban *lurális kultúra* uralkodik a tömegkultúra újabb formáinak dominanciájával. A nemzetiségi közösségekben is kezd ez a tendencia elterjedni, s kezd feloldódni az egypólusú világkép is. Mennyire tudjuk a hagyományos kultúrát átmenteni a jövőbe és milyen módon? *A kultúra, és pedig mind a régi, mind pedig az új kultúra feladata az, hogy a funkcionalitás működésének alapzatán állandóan újrateremtse az értékek világát* (Kiss E., 2002). S ebben a megőrzésben és az újrateremtés folyamatában van nagy szerepük a könyvtárosoknak és információs szakembereknek.

5. A muravidéki magyar adatbázisok létrehozása a lendvai Városi Könyvtárban: koncepció, cél, működtetés

Az adatbázisok létrehozását az a felismerés hívta életre, hogy rendszerváltást követően nem készültek el olyan átfogó, összegző munkák, amelyek az addig megvalósult Muravidék-kutatások eredményeit dolgoznák fel, rámutatva egyben azokra a problématerületekre is, amelyek vizsgálatával és feltárásával adósok maradtak a különböző szakterületek kutatói. Emellett, a jelzett összegzések hiányában nem körvonalazódtak azok az értelmezési keretek és szempontrendszerek sem, amelyek a Muravidék-kutatások irányát meghatározhatnák, és amelyek egy összehangolt kutatói munka, akár nem fizikai térben megvalósuló, online kutatói hálózatok létrejöttéhez szolgáltatnának alapot. Az adatbázisok létrehozása által, a már meglévő, tudománytörténeti és kutatástörténeti szempontból értékes munkák feldolgozása mellett jelentősen hozzájárultunk új tudományos eredmények megszületéséhez, adatbázisaink nagymértékben új kutatómunka eredményei lehetnek.

5.1. Mit tartalmaznának a muravidéki magyar adatbázisok?

- *Muravidéki Magyar Lexikot*: muravidéki műemlékek, művelődéstörténet-, települések-, vallásos élet-, néprajzi szócikkek stb.
- *Bibliográfiákat*: tematikus bibliográfiák; repertóriumok; összefoglalják a muravidéki kutatások eredményeit a kultúra, a néprajz, az irodalom, a történelem stb. és további segítséget nyújtanak a kutatómunkához – sajtó- és hírlap bibliográfiák, néprajzi bibliográfiák, a muravidéki magyar könyvkiadás bibliográfiái, társadalomtudományi bibliográfiák stb.
- *Életmű-bibliográfiákat*: a meghatározó közéleti, kulturális és tudományos lapok adatbázis formában való feldolgozása mellett szükségesnek látjuk a muravidéki közélet és tudományosság meghatározó személyiségei szellemi hagyatékának kereshető formában való hozzáférhetővé tételét, életrajzi adatokkal, életmű leírásokkal, műveik megjelenését magyar és idegen nyelven, s a róluk készült bibliográfiai adatokat, kritikákat és recenziókat stb.
- *Történeti forrásokat*.
- *Szótárakat* – magyar nyelvű, kétnyelvű.
- *Társadalomtudományi kutatások eredményeit* – muravidéki vonatkozású tudományos kutatások eredményeit jelenítené meg azzal a szándékkal, hogy megkönnyítse az információáramlást a különböző szakterületeken tudományos kutatásokat folytató szakemberek között, és a tudományos kutatási eredmények folyamatos cseréjét biztosítva hozzájáruljon a muravidéki társadalomkutatás további fejlődéséhez, amennyiben már nem az adatok fölötti rendelkezés mennyiségi tényezője, hanem az elemzések minősége válik a szakmaiság meghatározó jegyvé. Emellett a társadalomtudományos képzettséggel nem rendelkező érdeklődők számára is biztosítani kívánja azt a lehetőséget, hogy társadalmi folyamatokat feltáró kutatási eredményekhez könnyen, áttekinthető formában férjenek hozzá.
- *Statisztikákat* – tudományos segédeszköznek.
- *Kronológiákat* – tudományos segédeszköznek.
- *Helységnévtárakat* – az utóbbi két évszázadban térségünkben gyakran változtak a földrajzi, és főként a településnevek, a térség történelmében nem ritka az, hogy területek gazdát cserélnek, a területváltozások pedig maguk után vonják a hivatalos nyelv és a helységnevek módosulását.

- *Kataszterek* – a társadalom különböző szegmenseiről, intézményekről, településekről közérdekű információkat gyűjtünk össze és szolgáltatunk.
- *Könyvtárkatalógusokat* stb.

5.2. Hipotézis

A muravidéki magyarok magyar adatbázisaik által a szlovéniai magyar nemzetiségi könyvtárak területén *sikeresebbek* lehetnek az információs társadalom kiépítésében és több *lehetőséget* nyújthatnának az online adatok átadására és átvételére elsősorban a nemzetiségi területen, majd a magyarországi digitális könyvtárak, valamint a határon túli magyar közösségek könyvtárainak kapcsolatrendszerében.

5.2.1. Konkrét célok

A megváltozott olvasói szokások vezettek annak a lehetőségnek a felismerésére, amelyet a kisebbségi magyar társadalom-konstrukciók folyamatában a muravidéki magyar társadalmi és kulturális örökségnek a *virtuális térben* való megjelenítését szorgalmaznák, amelyek elengedhetetlenek a *modernizáció* folyamatában. Célunk ezáltal olyan tartalmak szolgáltatása és adatbázisok létrehozása a legszélesebb internet-felhasználói kör számára, amelyek a muravidéki magyar identitás megerősítését, megőrzését, továbbadását, valamint a magyar kultúra és tudományosság fejlesztését segítik elő. Hosszú távon pedig célunk a muravidéki magyar társadalmi és kulturális örökségnek a *szlovén* nyelvű megjelenítése is.

Kiemelten fontosnak tartjuk, hogy:

- a digitalizált tartalmak legyenek megkerülhetetlenek és kitűnő szakmai színvonalúak;
- a digitalizált tartalmak összképe nyújtson értékelvű, ugyanakkor korszerű képet arról, ami a Muravidéken tudható;
- lehetőség szerint a megjelenített tartalmak összeolvasott, teljes értékű szöveggént, internetre alkalmazva, keresőkkel ellátva, felhasználóbarát környezetben legyenek közzétéve;
- az együttműködés lehetőségeinek és formáinak a hatékonyabb kidolgozása a magyar nemzetiségi könyvtárügy és a magyarországi, főleg a szomszédos Zala- és Vas megyék könyvtáraival, valamint a budapesti Országos Széchenyi Könyvtárban működő *Digitális Könyvtárral* (MEK) és más magyar nemzetiségű jellegű adatbázisokkal és digitális könyvtárakkal Romániában, Szlovákiában, Szerbiában, Horvátországban, Ukrajnában stb.;
- a digitális adatbázissal *bővíthetnének* a nemzetiségi könyvtárak *szolgáltatásai* is pl.: információ-keresés, olvasáskultúra fejlesztés, pályázatfigyelés, nemzetközi példák megismerése, szakirodalom-keresés stb.;
- alapjául szolgálhatna az integrált könyvtárápítésekhez, mivel a nemzetiségi könyvtáraknak is *versenyt* kell futniuk a gyorsuló idővel és a technológia fejlődésével;
- hozzájárulhatna a tanulók, diákok tudásának bővítéséhez, az *állandó tudás* megszerzéséhez és használatához (kognitív, metakognitív és nem kognitív funkciók fejlesztéséhez), a képességek, készségek és az önazonosság fejlesztéséhez;
- a digitális adatbázisokban nemcsak adatokat gyűjtenének, hanem gyűjtenék a magyar nemzetiségi könyvtárak anyagának a digitalizálát szövegeit is;
- része volna a magyar nemzetiségi könyvtárügy *stratégiai tervének* (2011–2016);
- elméletileg és gyakorlatilag is át kellene értékelni a szlovéniai magyar nemzetiségi könyvtárügy informatizálási folyamatát;

- kapcsolatteremtés az adatbázisok által akár a brüsszeli *Európai Könyvtárral* (The Europeana Library) és a világhálón elérhető szolgáltatásaival (47 európai nemzeti könyvtár állománya, köztük az Országos Széchenyi Könyvtár (magyar) és a Narodna in Univerzitetna Knjižnica (szlovén) állománya is);
- kutatói csoportok munkájának elősegítése (Magyarország, Szlovénia): tudásmegjele-nítés és tudásszervezés, alapkutatások és tudástermelés elősegítése azáltal, hogy együttműködési felületet teremtenek a kutatók számára;
- helyi honlapépítések kiszolgálása;
- referens szolgáltatás (szótár, kapcsolatok);
- digitalizálás és programozás, a tartalmak visszaszolgáltatása a szerzőknek, kiadók-nak;
- oktatási referencia pont;
- megjelenítés, keresés előresorolás (google).

5.3. A muravidéki magyarok adatbázisai erősítenék a Hungarica referensz részleg tartalmi koncepciója

Szinte minden határon túli régióban, ahol magyar nemzetiség él, a nemzetiségi könyv-tárak létrehozták a *magyar referensz részlegeiket* (Somorja, Szlovákia; Zenta, Vajdaság), kivéve Lendvát. Az új vagy a felújított lendvai könyvtárban kellene ennek a részlegnek megfelelő helyiséget biztosítani, amelynek a nagysága egyenlő arányú volna a feladatai-nak a nagyságával, amelyet a könyvtár felvállal. A hungarica referensz részlegnek, bizton-ságos és átlátható elrendezést, valamint a könyvtári dokumentumokhoz való hozzáférést kell nyújtania. Ezenkívül megfelelő technikai felszerelést, folyamatos hozzáférési lehet-séget és használatot kell biztosítani a felhasználók számára és megfelelő feltételeket kell teremteni a munkához és a raktározáshoz is. A hungarica részleg, mint referensz részleg a következő szolgáltatásokat nyújtaná:

- enciklopédiákat, általános tudományos, művelődési, könyvtárügyi, bibliográfiai se-gédkönyveket és szakkönyveket magyar nyelven,
- kis csoportok pszichológiája, a magyar nemzetiség kétnyelvű személyiség, fejlődés-lélektani és anyanyelvi segédkönyveinek gyűjteményét,
- kommunikációelméleti, oktató-nevelő módszertani, személyiségfejlődési, nevelési szakkönyveket, médiaszakirodalmat, e-oktatási dokumentumokat, szociológiai szak-irodalmat stb.,
- magyar zenei gyűjteményt,
- a magyar nyelvészet és a magyar nyelvoktatás segédkönyveit, gyűjteményeket a híres magyar nyelvészek és irodalmárok műveiből, magyar nyelvtanfolyamok gyűjtemé-nyes műveit, tankönyveket, amelyek a nyelvoktatás alapjául szolgálnak,
- médiatárat a permanens nyelvoktatáshoz, internet-információ keresés stb.

6. Összegezés – lehetséges megoldások

Ha a nemzeti, nemzetiségi (kétnyelvű) könyvtárügy *muravidéki magyar adatbázisok* létrehozását, működtetését, az együttműködés lehetőségeit és formáit vettük elemzésünk tárgyául, hangsúlyt fektetve az EU-s pályázatok lehetőségére, amelyet a nemzetiségi

könyvtárügy a jövőben ki kell, hogy használjon és élnie kell vele, de összegezésként szólni kell a sikereiről is. Melyek ezek?

- *A határmenti együttműködések:* A Lenti Városi Könyvtár, a zalaegerszegi Deák Ferenc Megyei Könyvtár, a nagykanizsai Halis István Városi Könyvtár, valamint a szentgotthárdi Városi Könyvtár és a szombathelyi Berzsényi Dániel Megyei Könyvtár és a muravidéki nemzetiségi könyvtárak közt, főleg a lendvai Városi Könyvtár és a muraszombati regionális könyvtár együttműködésére gondolva, de a programokban a kétnyelvű iskolai könyvtárak is részt vesznek. Ami regionális szinten évtizedekig alakult ki, az működőképes, hiszen vannak *hagyományai*, kijárt útjai.
- *Ami új jelenség:* A brüsszeli Európa Könyvtár, amely nemzetek-feletti erővel bír, még csak elméleti szinten sem ismert, gyakorlati hatása hozzánk nem ér el. A digitalizálási folyamatok kiterjeszthetők volnának európai szinten is és EU-s támogatással, közös összefogással a nemzetiségi és a magyarországi Zala és Vas megyei könyvtárak közt, mint interregiós projektumok. A lehetőség az EU által adva van, mi nem tudunk eléggé élni vele. Miért? Mert több munkát, szakmaiságot, másféle szemléletet és hozzáállást igényelne, egyszerűen – *változást a nemzetiségi könyvtárügy területén*. Elsősorban a *kisebbségi magyar adatbázisok létrehozásán* kell tevékenykednünk Lendván, ahol a vegyesen lakott, nemzetiségi területen a legtöbb magyar lakosság él. Remélhetőleg a lendvai könyvtár új helyiségekbe kerül, vagy teljes mértékben új könyvtárat építenek a közeljövőben Lendván, amelyben fontos helyet kapnak a *muravidéki magyar adatbázisok* is.
- *Célunk:* *Ne tűnjön el a muravidéki magyarság, mint nemzeti kisebbség a globalizált világ felgyorsult léthelyzetében!* A túlélésünkhöz szükséges a *nemzetiségi könyvváaki stratégiájának* a megírása és kivitelezése, amelyben fontos szerepet töltenek be a muravidéki magyar adatbázisok! Napjainkban a könyvtárak – így a *muravidéki magyar nemzetiségi könyvtárak* is – szemléletváltásra, önvizsgálatra kényszerülnek a megváltozott információs szükségletek, igények miatt. Mindezeket a szolgáltatásaik átszervezésével, az új igényeknek elébe menő új szolgáltatások bevezetésével képesek csak megvalósítani. A szükséges fejlesztések elmulasztása esetén a könyvtárak információs rendszerei elavulnak, korszerűtlenné válnak, s feladatukat nem fogják tudni el látni. Az új szolgáltatások bevezetése, a fejlesztések elindítása azonban nem lehetséges a megfelelő külső és belső kommunikáció, a hatékony PR és egyéb marketing eszközök bevetése nélkül.

Jegyzetek

1. Čok, Lucija: Evropska dimenzija izobraževanja za dvojezičnost. Zaščita posebnosti v skupnem. In. Izobraževanja za dvojezičnost v kontekstu evropskih integracijskih procesov. (szerk. Čok, Lucija). Koper, založba Annales. 16. old. A sikeres kommunikációhoz nem elegendő csak idegen nyelveket beszélni. A beszélők egymáshoz való közeledése és egymás megértése közben a kommunikáció folyamatában felvetődnek a nyelvi különbségek és kivételek is, amelyek természetesek. A kulturaközi kommunikáció a nyelvi kompetencia és a megértés eszköze mellett még antropológiailag is meghatározott.
2. Kiss Endre: Monetarista globalizáció és magyar rendszerváltás. Társadalomtudományi tanulmányok. Budapest, Ferenczi Sándor & Tsa Bt., 2002, 42. p. A globalizáció viszonyainak megjelenítése a mindennapi tudat számára egyrészt egy mérhetetlen átfogású »extenzív« feladat, másrészt azonban nemcsak ez, hanem »kvalitatív« feladat is, amely elsősorban a globalizáció új realitásainak funkcionális és absztrakt minőségeinek a mindennapi tudat dimenzióiban való megjelenését jelenti.

Felhasznált irodalom

Önálló könyvek:

- Bondor Erika (2007): Iskolai könyvtárak fejlesztése, menedzselése informatikai eszközökkel. Könyvtárostánárok Egyesülete. Budapest. 1–94. old.
- Biloslavo, Roberto (2008): Strateški management in management spreminjanja. Fakulteta za management. Koper. 1–392. old.
- Ilich, Iztok (2006): Pota knjige. Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS, (Zbirka Zlata bralka, zlati bralec). Ljubljana. 163–173. old.
- Čok, Lucija (2009): Evropska dimenzija izobraževanja za dvojezičnost. Zaščita posebnosti v skupnem. In. Izobraževanja za dvojezičnost v kontekstu evropskih integracijskih procesov. (szerk. Čok, Lucija). Založba Annales. Koper. 6. old.
- Kiss Endre (2002): Monetarista globalizáció és magyar rendszerváltás. Társadalomtudományi tanulmányok. Ferenczi Sándor & Tsa Bt. Budapest. 9–444. old.
- Musek-Lešnik, Kristijan (2003): Od poslanstva do vizije zavoda in neprofitne organizacije za nove čase. Intštitut za psihologijo osebnosti. Ljubljana. 1–387. old.
- Német Márton könyvtári blogja. MEK Vándorgyűlés 2008, <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:4ni2WCEJmvIJ:nemethmarton...>
- Dr. Sebestyén György (2002): Légy az információs társadalom polgára. Az információs Magyarország pillérei. 145–175. old., Könyvtárak: az információs társadalom tudásának szolgáltatói. 179–211. old., Az információs Magyarországi és az információs törvények. 215–256. old. ELTE Eötvös Kiadó. Budapest.
- Dr. Skaliczki Judit–Zalainé Kovács Éva (2009): A minőség értékelése a könyvtárban és az információs szolgáltatásban. Pannon Egyetemi Kiadó. Veszprém. 1–226. old.
- Téglási Ágnes (1996): Változások menedzselése. Szakirodalmi szemle. Országos Széchényi Könyvtár. Budapest. 1–56. old.
- Dr. Zágorec-Csuka Judit (2007): A szlovénia magyar könyvkiadás-, sajtó és könyvtár története 1945–2004. Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet. Lendva. 307–389. old.
- Dr. Zágorec-Csuka Judit (2010): A muravidéki magyar könyvek világa. Tanulmányok és publicisztikai írások. Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület–Muravidéki Magyar Tudományos Társaság. Pilisvörösvár–Lendva. 87–135. old.

Gyűjteményes kötetek:

- Dr. Skaliczki Judit (2008): Konferencia a nemzetiségi könyvtári ellátásról és esélyegyenlőségről, 2008. 11. 28. forrás: Zentrum szerkesztősége, zentrum.hu/hu/news_data.php?rid=883596823635111227826802 – Tomka Béla (2009): Identitás: nemzetek, nacionalizmusok ki-sebbségek. In. Európa társadalomtörténete a 20. században. Osiris. Budapest. 486–489. old.
- Zágorec-Csuka Judit (2010): Megnyitó. In. Zágorec-Csuka Judit (szerk.): Narodnostne knjižnice v Sloveniji in njihovi partnerski odnosi v Evropski uniji. Predavanja mednarodne konference. Društvo prekmurskih madžarskih znanstvenikov in raziskovalcev. Lendva. 7–11. old.

Folyóirat cikkek:

- Kotler, Philip (2009): A marketing kihívásai 2009-ben – a globális válság kezelése: Interjú Philip Kotlerrel, a marketing kiemelkedő szaktekintélyével. Marketing and menedzsment, 43. évf. 2009. 1. sz. 4–12. old.
- Debeljak, Aleš (2008): Pomisleki. Meje se razkrajajo, predsodki ostajajo. Delo. 2008. 50. évf. január 5. 4. szám. 40. old.
- Györgyjakab Gabriella (2011): Erdélyi Magyar Adatbank. Jakabffy Elemér Alapítvány. www.adatbank.ro
- Kálóczy Katalin (2004): A határon túli magyar könyvtárügy magyarországi perspektívából. Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 13. évf. (2004 június). 6. sz. 10–18. old. http://epa.oszk.hu/01300/01367/00054/pdf/KKK_2004-06opt.pdf

- Kálóczy Katalin (2006): Sír szemem s kacag a szám, a Kárpát-medencei Magyar Kulturális Napok 2006. évi rendezvénysorozata Lendván. (beszámoló). www.mmi.hu/szin/szin11_5/kalozcy_katalin.rtf
- Kelemen Éva (2010): „Elsőként nálunk, belül kell rendet tenni” – interjú Sajó Andreával, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatójával. www.kultura.hu. 2010. február 9.
- Papp József (2004): Teljes szövegű digitális gyűjtemények és adatbázisok kínálata Szlovéniában. In: Tudományos és Műszaki Tájékoztatás. 2004. 6.szám. 241–248. old.
- Pivec, Franci (2007): Knjižnice in večkulturnost: na pragu evropskega leta medkulturnega dialoga. Šolska knjižnica, Ljubljana, 2007. 7. évf. 3/4. szám. 118–122. old.
- Pivec, Franci (2007): Informatizacija šolskih knjižnic. Šolska knjižnica. Ljubljana. 2007. 17. évf. 1. szám. 22–25.old.
- Ramháb Mária (2009): Minőségmenedzsment a könyvtárban – Projektmenedzsment. (Vázlat Ramháb Mária előadásához). Kecskemét. 1–15.old.
- www.dLib.si (2008): Predstavitev portala DLIB.SI na mednarodni konferenci v Lendavi. 8.4.2008.dLib.si
- www.Szlovénia-Magyarország Határon Átnyúló Együttműködés Operatív Program (2011). Európai területi együttműködés.Európa Regionális Fejlesztési Alap.